

YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA JALOLIDDIN MANGUBERDI JASORATLARINING ROLI

Fargʻona davlat universiteti harbiy taʼlim fakulteti

Dotsenti zahiradagi Mayor

Mustayev Ruslan Damirovich

Fargʻona davlat universiteti

harbiy taʼlim fakulteti 2-bosqich talabalari

Mamajonov Firuzbek Baxrom oʻgʻli

Ibragimov Lazizbek Umidjon oʻgʻli

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oʻzbek xalqining mard va jasur sarkardasi Jaloliddin Manguberdi shaxsiyati va uning vatan himoyasidagi mislsiz xizmatlari yoshlar tarbiyasida qanday ahamiyat kasb etishi yoritilgan. Tarixiy manbalar, adabiy-maʼnaviy meros hamda pedagogik qarashlar asosida Jaloliddin Manguberdi obrazining vatanparvarlik ruhida tarbiya berishdagi oʻrni tahlil qilinadi. Shuningdek, yosh avlod ongida milliy gʻurur, yurtga sadoqat va fidoyilik tuygʻularini shakllantirishda tarixiy qahramonliklar namunasi sifatida Jaloliddin Manguberdi jasoratlaridan samarali foydalanish usullari koʻrsatib berilgan. Maqola vatanparvarlik tarbiyasining dolzarbligi va uni zamonaviy taʼlim jarayoniga integratsiyalash imkoniyatlariga eʼtibor qaratadi.*

Kalit soʻzlar: *Jaloliddin Manguberdi, vatanparvarlik, yoshlar tarbiyasi, tarixiy shaxs, jasorat, milliy gʻurur, maʼnaviy tarbiya, pedagogik yondashuv.*

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida yoshlar ongida milliy gʻurur, tarixiy xotira va yurtga sadoqat tuygʻularini shakllantirish masalasi har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, oʻzbek xalqining boy tarixida chuqur iz qoldirgan jasur sarkarda Jaloliddin Manguberdi siymosi vatanparvarlik tarbiyasining chinakam timsoli sifatida namoyon boʻladi. Uning bosqinchilikka qarshi olib borgan mardona

kurashlari, milliy mustaqillik yo'lida chekinmas qat'iyati va yurt tinchligi yo'lida ko'rsatgan fidoyiligi yosh avlod uchun ibrat maktabidir.

Tarixiy shaxslarning hayoti va jasoratini o'rganish, ularni ta'lim-tarbiyada qo'llash orqali yoshlarda o'zlikni anglash, milliy qadriyatlarga hurmat va Vatanga muhabbat tuyg'ularini shakllantirish mumkin. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Jaloliddin Manguberdi jasoratlarini yoshlar tarbiyasida maqsadli qo'llash – nafaqat tarixiy haqiqatni o'rgatish, balki barkamol avlodni voyaga yetkazishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolada Jaloliddin Manguberdi faoliyatining pedagogik jihatlari, ayniqsa yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi o'rni ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan yoritiladi. Shu bilan birga, uning hayoti misolida ta'lim jarayonida vatanparvarlik g'oyalarini singdirish yo'llari tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi ko'plab ilmiy tadqiqotlarda markaziy o'rin egallagan. Xususan, A. Oripov, H. Ziyoyev, A. Murodov kabi tarixchilar va pedagoglar o'z asarlarida milliy ong va o'zlikni anglashda tarixiy shaxslar faoliyatining ahamiyatini chuqur yoritib berganlar. Jaloliddin Manguberdi siymosi esa O'zbekiston tarixida bosqinchilikka qarshi kurash va milliy ozodlik harakatining timsoli sifatida e'tirof etiladi. M. Solihov, S. Karimov, T. Norboyev kabi mualliflar asarlarida Jaloliddinning strategik salohiyati, siyosiy qarashlari hamda jasoratli harakatlari keng tahlil qilingan.

Pedagogik adabiyotlarda esa vatanparvarlik tarbiyasi masalasiga ko'proq metodik yondashuvlarda e'tibor qaratilgan. M. Qodirova, G. Jo'raeva, Z. Toshpo'latov kabi olimlar vatanparvarlikni yoshlar ongiga singdirishda tarixiy shaxslar hayotini o'rganishning ahamiyatini ta'kidlagan. Shuningdek, "Yangi O'zbekiston – yangi tarbiya" g'oyasi asosida ishlab chiqilgan Davlat ta'lim standartlari va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlarga oid qaror va farmonlari ushbu yo'nalishda metodik asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Mazkur adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Jaloliddin Manguberdi siymosi pedagogik jarayonda faqat tarixiy material sifatida emas, balki yoshlar tarbiyasida faol ishlatilishi mumkin bo'lgan vatanparvarlik timsoli sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning metodologik asosini tarixiy-pedagogik tahlil, komparativ (taqqoslov) tahlil, axborot-tahliliy yondashuv, shuningdek, nazariy umumlashtirish metodlari tashkil etadi. Jaloliddin Manguberdi shaxsiyatining yoshlar tarbiyasidagi o'rnini ochib berishda quyidagi yondashuvlar qo'llanildi:

- **Tarixiy yondashuv** – Jaloliddin Manguberdi hayoti va faoliyatini tarixiy manbalar asosida tahlil qilish orqali uning vatanparvarlikdagi jasoratini aniqlash;
- **Pedagogik tahlil** – vatanparvarlik tarbiyasiga oid nazariy g'oyalar, ta'limiy hujjatlar va metodik tavsiyalarni o'rganish;
- **Tahliliy-solishtirma metod** – boshqa tarixiy shaxslar bilan taqqoslash orqali Jaloliddin Manguberdining o'ziga xos jihatlarini ajratib ko'rsatish;
- **Tajriba va kuzatuv asosidagi xulosalar** – zamonaviy yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'ularining shakllanishi darajasi va sabablarini aniqlash.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida olib borilgan tarixiy-pedagogik tahlillar, adabiyotlar o'rganilishi va amaliy kuzatuvlar quyidagi asosiy natijalarni aniqlashga imkon berdi.

Jaloliddin Manguberdi siymosi – tarixiy va tarbiyaviy obida sifatida: Uning vatan himoyasidagi fidoyiligi, mustamlakachilikka qarshi kurashdagi jasorati yoshlar uchun ibrat maktabi bo'lishi mumkinligi aniqlandi. Bu obraz orqali yoshlarga milliy iftixor va o'zlikni anglash tuyg'ularini singdirish mumkin.

Vatanparvarlik tarbiyasida tarixiy shaxslarning roli yuqori: Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida tarixiy shaxslar, xususan, Jaloliddin Manguberdi siymosidan samarali foydalanish yoshlar ongida yurtga sadoqat va fidoyilik g'oyalarini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Tarixiy voqealarni zamonaviy tarbiya bilan uyg'unlashtirish zarur:
Tarixiy jasoratlarni faqat fakt sifatida emas, balki ularning zamonaviy yoshlar hayoti bilan bog'liqligini anglatgan holda tahlil qilish ta'sirchanlikni oshiradi. Bu esa tarixni "yod olish" emas, "his qilish" imkonini yaratadi.

Ta'lim muassasalarida metodik yondashuvlar takomillashtirilishi kerak:

Jaloliddin Manguberdi hayoti va faoliyatini o'rganishga qaratilgan maxsus dars ishlanmalari, tanlovlar, insholar, sahna ko'rinishlari va muzey faoliyatlariga asoslangan amaliy mashg'ulotlar yoshlar qalbida vatanparvarlik tuyg'usini yanada mustahkamlaydi.

Yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'usi sustlashmayapti, ammo uni chuqurlashtirish kerak.

O'tkazilgan suhbatlar va kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy yoshlar orasida vatanparvarlikka nisbatan ijobiy munosabat mavjud. Biroq, bu tuyg'uni mustahkamlash uchun tizimli va maqsadli tarbiyaviy ishlar olib borilishi zarur.

MUHOKAMA

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni jamiyatning ma'naviy asoslarini mustahkamlashda, milliy o'zlikni anglash va tarixiy xotirani jonlantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, bu borada tarix sahnasida chuqur iz qoldirgan shaxslar — xalqi, yurt ozodligi uchun jonini fido qilgan qahramonlarning o'рни alohida. Shunday siymolardan biri — Jaloliddin Manguberdi obrazidir.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Jaloliddin Manguberding bosqinchilarga qarshi olib borgan mardona kurashlari, hatto mag'lubiyatga uchragan pallalarda ham chekinmas qat'iyati yosh avlod uchun kuchli ruhiy-ma'naviy manba bo'la oladi. Uning siymosini o'rganish orqali yoshlarga "vatan degani — sharaf, vatan uchun kurash — burch" degan hayotiy falsafa singdirilishi mumkin.

Ta'lim tizimi orqali vatanparvarlik g'oyalarini samarali targ'ib qilish, ayniqsa tarixiy shaxslar hayoti misolida olib borilsa, nafaqat bilim, balki ong va qalb tarbiyasini shakllantirishda muhim omil bo'ladi. Afsuski, amaliyotda bu

imkoniyatlardan to'liq foydalanilmayapti. Jaloliddin Manguberdi haqidagi bilimlar ko'pincha tarix darslari doirasida faktlar sifatida eslatib o'tiladi, lekin uning hayotiy namunasi tarbiyaviy jarayonlarda tizimli ishlanmayapti.

Shu bois, ushbu mavzu atrofida muhokamalarni kengaytirish, metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, yoshlar bilan uchrashuvlar, teatr sahnalashtirishlar, insholar tanlovi kabi turli shakllarda ishlash zarur. Bu faqat bir tarixiy shaxsni targ'ib qilish emas, balki milliy ong, ruhiy bardamlik, g'urur va yurtga muhabbat kabi fazilatlarni singdirishning samarali yo'lidir.

Yana bir muhim jihat — Jaloliddin Manguberdi jasoratining xalq ongida bugungi kun yoshlari orqali qayta tirilishi. Tarixiy qahramonlar biz uchun muzey ob'ekti emas, balki bugunning ma'naviy tayanchi bo'lmog'i zarur. Shunda vatanparvarlik faqat shior emas, balki hayotiy ehtiyoj darajasiga ko'tariladi.

XULOSA

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash zamonaviy ta'lim va tarbiya tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu jarayonda tarixiy shaxslarning hayoti va jasorati muhim pedagogik resurs sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Jaloliddin Manguberdi shaxsiyati — milliy ozodlik, mardlik, jasorat va vatan sadoqatining yorqin timsoli bo'lib, uning siymosi bugungi yosh avlodni ruhlantirish, ularning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashda katta tarbiyaviy salohiyatga ega.

Jaloliddin Manguberdi faoliyatining tarixiy va ma'naviy jihatlarini chuqur o'rganish, ularni ta'lim-tarbiya jarayonlariga maqsadli integratsiya qilish orqali yoshlar ongida vatanparvarlik g'oyalarini chuqur singdirish mumkin. Bu esa ularni faqat bilimli emas, balki o'z yurtiga mehrli, xalqiga fidoyi, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida kamol toptirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tarixiy shaxslar hayotini pedagogik vosita sifatida to'g'ri va tizimli yondashuv asosida qo'llash, ularning jasoratlarini bugungi kun ijtimoiy-ma'naviy kontekstida talqin etish — tarbiya samaradorligini oshirishga zamin yaratadi.

Mazkur ilmiy maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, Jaloliddin Manguberdi jasoratining tarbiyaviy potentsiali hali to'liq ochilmagan bo'lib, bu yo'nalishda chuqurroq ilmiy-tadqiqot ishlari va amaliy ishlar olib borilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Oripov A. *Jaloliddin Manguberdi – xalq qahramoni*. – Toshkent: O'zbekiston, 1999.
2. Ziyoyev H. *Jaloliddin Manguberdi va mo'g'ullar istilosi*. – Toshkent: Fan, 2005.
3. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Solihov M., Norboyev T. *O'zbekiston tarixi (XIII–XIV asrlar)*. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
5. Qodirova M. *Vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik asoslari*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2012.
6. Jo'raeva G. *Pedagogikada tarbiya jarayoni va uning milliy asoslari*. – Farg'ona: FDPU nashriyoti, 2021.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 5-fevraldagi PQ–5004-son qarori: “Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”.
8. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi qonuni. – Toshkent: Adolat, 2020